

Foreslår lovreform for å løse klimakrisen

Kortsiktig profitt er målet for mange aksjeselskaper i dag, og dette forhindrer en bærekraftig utvikling. En norsk jusprofessor foreslår nå en løsning på problemet.

Jusprofessor Beate Sjøfjell mener at rettslige reformer kan bidra til en løsning på klimakrisen. Nå foreslår hun et EU-direktiv som kan gjøre klimahensyn til en viktig del av styrearbeidet i aksjeselskaper.

– Vi har sett at vi er nødt til å forandre det rettslige grunnlaget for å få selskaper til å bidra til den nødvendige omstillingen til et bærekraftig samfunn, sier Sjøfjell.

Det har hun og forskerkolleger funnet gjennom prosjektet *Sustainable Companies*, som har hatt støtte fra programmet Miljø 2015. Forskerne har sett på aksjeselskapsretten, og vurdert hvilke muligheter og begrensninger den gir for en bærekraftig utvikling. De har funnet at aksjeselskapene har stort rom til å drive miljøvennlig. Men selskapene utnytter ikke muligheten.

– Den største barrieren er presset for kortsiktig profitt, sier Sjøfjell.

Aksjonærene eier ikke selskapene

Aksjeselskaper anerkjennes av myndighetene fordi selskapene blir sett på som et gode for samfunnet, ikke primært for aksjonærene. Profitt til aksjonærene er altså et middel, ikke et mål i seg selv. Likevel ser mange på profitt for aksjonærene som selskapenes formål. Dette er ekstra tydelig i konsern. Alle selskap i konsern er uavhengige selskap, men i praksis tar morselskapene ofte sterk styring over datterselskapene. Samtidig kan de i liten grad holdes ansvarlige for datterselskapenes miljødeleggelse og andre problemer, viser prosjektets undersøkelser.

– Aksjeselskapsretten gir ikke grunnlag for å anse selskapene som aksjonærenes eiendom, men et vakuum i loven har gitt rom for at det har utviklet seg et slikt inntrykk, sier Beate Sjøfjell.

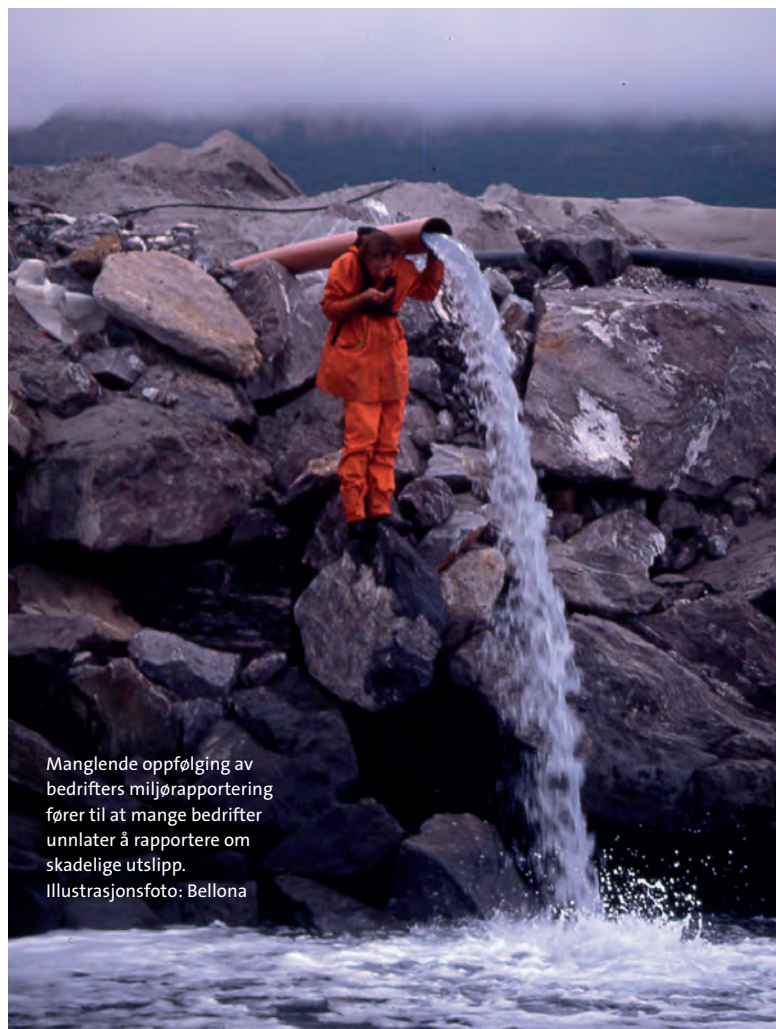
Problemet er at aksjeloven, som danner hovedgrunnlaget for styrenes håndtering av selskapene, ikke sier noe om selskapenes samfunnsansvar. Aksjeselskapenes miljø- og samfunnsansvar lovreguleres først og fremst gjennom andre rapporteringskrav.

Kravene håndheves ikke

– Norge har en spesielt god miljørapporteringsregel på papiret. Selskapene skal rapportere om hvilken negativ virkning de har på miljøet, og hva de gjør for å fjerne eller begrense virkningen. Målet med regelen var at de skulle bli bedre gjennom å vurdere

dette hvert år. Men selv om dette er en pliktregel med mulighet for sanksjoner, følges det ikke opp av myndighetene. Dermed har det utviklet seg en kultur der selskaper ofte kun rapporterer det som er positivt. Det er dette vi kaller grønnvasking, sier Sjøfjell.

Mangelen på håndheving av rapporteringskrav var felles for de 27 landene som prosjektet har undersøkt. Forskerne har derfor konkludert med at det trengs en rettslig reform. ►

Manglende oppfølging av bedrifters miljørapportering fører til at mange bedrifter unnlater å rapportere om skadelige utslipp.
Illustrasjonsfoto: Bellona

Miljørevisjon

– Vi foreslår at man endrer lovgivningen for aksjeselskaper så det blir klarere hva som er formålet med aksjeselskapet på et samfunnsnivå. Selskapenes oppgave er å skape verdier innenfor planetens tålegrenser, sier Sjøfjell.

Basert på prosjektteamets arbeid har Sjøfjell skissert noen ideer til et nytt EU-direktiv. Hun foreslår blant annet at hvert selskap bør ha en langsiktig forretningsplan der de klargjør hvordan de skal skape verdier på lang sikt, ikke bare neste kvartal. Selskapene bør selv ut fra dette utvikle en liste over hvilke miljøindikatorer som er relevante å rapportere for i årsberetningen, og kriteriene bør kvalitetssikres av andre. Gjennom en miljørevisjon bør de få samme form for langsiktig oppfølging som i dag er vanlig med finansiell rapportering.

Beate Sjøfjell har ledet prosjektet Sustainable Companies, og har brukt funnene i prosjektet til å foreslå et nytt EU-direktiv. Foto: CF-Wesenberg/kolonihaven.no

– Jeg mener at forslaget er realistisk og at det kan redusere behovet for detaljregulering. Det vil gjøre miljøhensyn til en tydelig del av selskapenes rolle, og vi vil få en mer relevant og pålitelig rapportering som gjør det lettere for andre å få innsyn i hva selskapene driver med. Da kunne konkurransefortrinnet gått til de selskapene som faktisk er gode, og ikke de som bare framstiller seg som gode, sier Sjøfjell.

Hun har tro på at den rettslige reformen vil komme.

– Dette er en helt annen tilnærming enn vi har vært vant til på dette feltet, og nytenk-

ning møter ofte motstand. Men i løpet av den tiden jeg har jobbet med det, synes jeg at jeg har opplevd en overgang fra spørsmål om hvorvidt en reform er nødvendig til hvordan vi skal få det til på en god og effektiv måte. Flere medlemmer i EU-parlamentet har vist interesse for resultatene, og jeg har blitt oppfordret til å komme til Brussel og presentere forslagene. Det betyr neppe at det i dag er flertall for endringene, men det kan være grunnlag for en nødvendig debatt, sier Sjøfjell.

Internasjonalt prosjekt

Beate Sjøfjell tok initiativ til prosjektet *Sustainable Companies* fordi hun hadde sett behovet for forskning på næringslivets bidrag til et mer bærekraftig samfunn.

– Ingen hadde forsket på hvilke muligheter og begrensninger selskapene har gjennom selskapsretten. Det meste av relevant forskning har vært på eksterne forhold, som klimarett, klimakvoter, skatter og avgifter, sier Sjøfjell.

Prosjektet ble etablert med én finsk og én svensk partner. På grunn av stor interesse for prosjektet, vokste prosjektgruppen

Resultatene fra prosjektet kan danne grunnlag for et nytt EU-direktiv om bedrifters samfunnsansvar. Illustrasjonsfoto: Shutterstock

seg raskt mye større enn planlagt. Gruppen endte med over 40 forskere som har undersøkt aksjeselskapsretten i 27 land.

– Mange forskere så et stort behov for å gjøre noe med dette. Da jeg holdt foredrag om prosjektet i andre land, fikk jeg ofte kontakt med andre forskere som ønsket å bidra, sier Sjøfjell.

Hun ser på den store interessen fra forskerkolleger som et tegn på at det er mange som ønsker å bidra til en bedre verden.

Det hele har utviklet seg til et internasjonalt nettverk som nå planlegger et enda større prosjekt, *Sustainable Market Actors*. Det nye prosjektet skal gå enda dypere inn i temaet og inkludere både selskaper, investorer og forbrukere.

Fakta om prosjektet

Tittel: Sustainable Companies - how to make companies contribute effectively to mitigation of climate change

Prosjektperiode: 2010–2014

Institusjoner: Universitetet i Oslo, University of Turku, Jönköping International Business School

Prosjektleder: Professor Beate Sjøfjell, Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo, b.k.sjafjell@jus.uio.no

Om programmet

Norsk miljøforskning mot 2015

Miljø 2015 er et bredt, tverrfaglig forskningsprogram som skal gi kunnskap om sentrale miljøspørsmål og danne grunnlag for framtidig politikktutforming.

Programmet skal sikre bred deltakelse i miljøforskningen og løper fram til 2016.

Mer informasjon finnes på:

www.forskningsradet.no/miljo2015